

ÚRAD KOMISÁRA
PRE DETI
Aby deti ostali deťmi

Reedukačné centrum Sološnica

Správa z monitoringu národného preventívneho mechanizmu

Adresa zariadenia: Sološnica 3, 906 37 Sološnica, Slovenská republika
Zriaďovateľ: Regionálny úrad školskej správy v Bratislave
Riaditeľ: Mgr. Tomáš Hudec
Typ zariadenia: Reedukačné centrum
Kapacita: 48
Dátum návštevy: 29.2.2024 a 17.4.2024
Dátum vydania správy: 16.8.2024
Číslo sp.: KPD-MPS 72/2024
Návštevu vykonali: Mgr. Adrián Klimo, PhDr. Katarína Hatráková,
JUDr. Markéta Gašajová, PhD., Mgr. Martina Jamečná,
Mgr. Magda Handlovská, Ivan Lakatoš,
prof. MUDr. Jozef Mikloško, PhD.

prof. MUDr. Jozef Mikloško, PhD.

komisár pre deti

Obsah

Obsah	2
1.Úvodné informácie.....	3
1.1.Národný preventívny mechanizmus, ciele a postupy	3
1.2.Charakteristika monitorovaného zariadenia.....	5
1.3.Priebeh návštevy	7
1.4.Záver z návštevy.....	7
2.Monitorované oblasti	9
2.1.Vzťahy v zariadení a atmosféra v zariadení.....	9
2.2.Kontakt s okolitým svetom	12
2.3.Režimové a organizačné opatrenia.....	15
2.4.Prostredie a materiálne podmienky zariadenia.....	20
2.5.Personál zariadenia.....	24
3.Prehľad opatrení komisára pre deti	26
3.1.Prehľad opatrení	26

1. Úvodné informácie

1.1. Národný preventívny mechanizmus, ciele a postupy

Komisár pre deti plní od roku 2023 **úlohy národného preventívneho mechanizmu** v Slovenskej republike (ďalej len „NPM“) podľa Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (tu uvedený protokol a dohovor ďalej len „Opčný protokol“ a „Dohovor“)¹.

Účelom NPM je zavedenie **systemu pravidelných návštev** (monitoringov) vykonávaných nezávislými medzinárodnými a národnými orgánmi na miestach, kde sú osoby pozbavené ich slobody, v záujme predchádzania mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „zlé zaobchádzanie“).

Postavenie NPM sa v zmysle čl. 3 opčného protokolu v Slovenskej republike zverilo do pôsobnosti troch už existujúcich orgánov ochrany ľudských práv - verejného ochrancu práv, komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.

Vo vzťahu ku pôsobnosti komisára pre deti **ide o výkon systematických návštev na miestach, kde sa nachádza alebo môže nachádzať osoba, ktorá je dieťaťom**. Ide nielen o miesta, kde takéto osoby sú alebo môžu byť obmedzené na slobode orgánmi verejnej moci, ale aj o miesta, kde takéto osoby sú alebo sa môžu nachádzať v dôsledku odkázanosti na poskytovanie starostlivosti, a to bez ohľadu na to, či ide o zariadenia štátne alebo súkromné.² Cieľom národného preventívneho mechanizmu je zabrániť mučeniu a inému zlému zaobchádzaniu **zo strany štátu**, teda len v miestach a na miestach, kde štát vystupuje prostredníctvom svojich zamestnancov alebo poverených osôb; Výkon NPM sa riadi internými predpismi Úradu komisára pre deti (ďalej len „ÚKPD“).

Slovenská republika má vytvorené represívne a kontrolné mechanizmy pre miesta, kde sú umiestnené maloleté deti bez možnosti opustiť tieto miesta. **Úlohou NPM je však vytvorenie preventívneho mechanizmu, s cieľom pôsobiť do budúcnosti**. Hlavnou pracovnou metódou je rozširovanie tzv. „best practices“, ktoré sú systematicky zbierané, analyzované a následne implementované do praxe, a to aj zo zahraničia.

Podľa odporúčaní OSN pre NPM bol vypracovaný **harmonogram návštev**, ktorého kritériá zohľadňujú geografické a logistické princípy tak, aby bolo možné vykonať návštevy vo

¹ § 4 ods. 1 písm. b) bod 2. Zákona 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím“).

² § 4 ods. 2 písm. h) Zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím.

všetkých miestach bez výnimky, kde sa nachádzajú maloleté deti a aby vykonanie návštev bolo systematické, teda opakované v horizonte niekoľkých rokov tak, aby bolo efektívne.

Komisár pre deti sa **pri návštevách zariadení zameria na odhaľovanie systémových nedostatkov**, ktoré vedú alebo by mohli viesť k zlému zaobchádzaniu s osobami umiestnenými v zariadeniach. Komisár pre deti skúma tak hmotné podmienky pobytu v zariadeniach, ako aj jeho inštitucionálny rámec, a všíma si záruky proti zlému zaobchádzaniu, t. j. mieru zabezpečenia práv osôb obmedzených na slobode a mieru ich praktického uplatňovania.³ Monitoring vykonávajú zamestnanci ÚKPD najmä rozhovormi s vedením a zamestnancami zariadenia, rozhovormi s deťmi umiestnenými v zariadení, pozorovaním priestorov zariadenia, nahliadaním do spisov a iných úradných záznamov.

Po **každom monitoringu sa spracuje správa**⁴. Správa sa skladá z jednotlivých častí – monitorovaných oblastí, kde sa popisujú zistené skutočnosti. V prípade zistených nedostatkov obsahuje správa návrh prostriedkov nápravy⁵ alebo žiadosť o prijatie opatrení⁶ s určenou lehotou na vykonanie nápravy. V prípade, že zariadenie má v nejakej oblasti dobré výsledky, resp. vhodne nastavené postupy, správa môže konštatovať, že takýto postup možno považovať za dobrú prax (tzv. „best-practices“ ako sa uvádza v zahraničí).

Správa sa následne posieľa **na vyjadrenie monitorovanému zariadeniu**, s určenou lehotou na vyjadrenie. Zariadenie sa v určenej lehote má vyjadriť k navrhnutým prostriedkom nápravy/opatreniam a spôsobu ich realizácie. V prípade nedostatočnej odpovede zariadenia, zariadenie bude požiadané o doplnenie informácií, prípadne vzhľadom na charakter situácie bude informovaný nadriadený orgán. V zariadení je spravidla vykonaná komisárom pre deti opätovná návšteva, za účelom preverenia nápravy zistených nedostatkov.

Finálna verzia správy sa **zverejňuje v anonymizovanej podobe na webovom sídle ÚKPD** a posieľa sa koordinačnému orgánu NPM, ktorým je verejný ochranca práv.⁷ Sprístupnenie správy a oboznámenie verejnosti s nedostatkami a príkladmi dobrej praxe pomáha naplňať účel NPM, ktorým je prevencia zlého zaobchádzania.

³ Ako uvádza aj dôvodová správa k vládnomu návrhu zákona č. 1354/2023, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

⁴ § 5 ods. 3 Zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím.

⁵ § 4 ods. 2 písm. f) Zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím.

⁶ § 4 ods. 2 písm. a) bod 4 Zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím.

⁷ § 5 ods. 3 Zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím.

1.2 Charakteristika monitorovaného zariadenia

Reedukačné centrum Sološnica (ďalej aj ako „RC“ alebo „zariadenie“), je štátne zariadenie s nepretržitou prevádzkou a vyučovacím jazykom slovenským, pričom zriaďovateľom je Regionálny úrad školskej správy v Bratislave.

RC sa nachádza v obci Sološnica. RC patrí medzi špeciálne výchovné zariadenia (*spolu s diagnostickým centrom a liečebno-výchovným sanatóriom*). Činnosť reedukačného centra upravuje školský zákon⁸ a vyhláška o špeciálnych výchovných zariadeniach.⁹

Reedukačné centrum sa zameriava na reedukáciu sociálne, mravne a emocionálne narušených detí, u ktorých boli zistené také nedostatky v sociálnej prispôsobivosti, v osobnostných vlastnostiach a charakterovom vývine, že ich výchova a vzdelávanie v iných zariadeniach alebo v prirodzenom rodinnom prostredí by nevedli k náprave.¹⁰ Reedukačné centrum má poskytovať deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.¹¹

Do reedukačného centra sa prijímajú deti na základe¹²:

- žiadosti zákonného zástupcu,
- dohody so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu,
- predbežného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu,
- rozhodnutia súdu o uložení ochranej výchovy,
- rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia,
- rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti.

V areáli zariadenia sa nachádza šesť samostatných budov: hlavná budova (t.j. *budova administratívy a školy*), internát, internátny domček, hala pre odbornú prípravu a prax, garáže, telocvičňa. V priestoroch školy sa nachádzajú triedy pre 7. a 8. ročník, 9. ročník, multifunkčná miestnosť, počítačová miestnosť, knižnica, sklad učebníc, učebňa na odborné vzdelávanie a prípravu, terapeutická miestnosť. V priestoroch internátu sa nachádza 13 spální, 6 spoločenských klubovní, 2 televízne miestnosti, miestnosť IKT, zdravotná izolácia, ochranná miestnosť, šatne, zborovne. V areáli zariadenia sa nachádza altánok, ihriská a park s oddychovou zónou.

Základná škola v RC zabezpečuje povinnú školskú dochádzku pre maloletých umiestnených v zariadení. V rámci základnej školy fungujú štyri triedy pre druhý stupeň: 6., 7., 8., a 9., ročník.

⁸ Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“).

⁹ Vyhláška č. 323/2008 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky zo 6. augusta 2008 o špeciálnych výchovných zariadeniach (ďalej len „Vyhláška o špeciálnych výchovných zariadeniach“)

¹⁰ § 4 ods. 1 Vyhlášky o špeciálnych výchovných zariadeniach.

¹¹ § 4 ods. 2 Vyhlášky o špeciálnych výchovných zariadeniach.

¹² § 122 ods. 2 školského zákona.

Do každej triedy je možné zaradiť 10 chlapcov, celková kapacita je 40 žiakov. Pre starších žiakov je v RC zriadené odborné učilište a stredné odborné učilište. V každom z nich fungujú dve triedy (odborné), do ktorých je možné zaradiť 10 chlapcov, celková kapacita učilíšť je 40 učňov. Deti navštevujúce učilište absolvujú teoretické vyučovanie, ktoré zabezpečuje úsek školy a odbornú prípravu, ktorú zabezpečuje úsek odborného výcviku.

Kapacita zariadenia je 48 žiakov vo veku od 12 do 18 rokov.

V čase monitoringu bola prítomná na pracovisku 1 sociálna pracovníčka, ktorá s vedomím riaditeľa zariadenia, bola súčinná pri poskytnutí informácii a údajov súvisiacich s výkonom jej činností, taktiež bola súčinná pri poskytnutí spisovej dokumentácie maloletých detí.

Sociálna pracovníčka k dátumu 29.02.2024 evidovala v zariadení 38 maloletých detí - chlapcov, z tohto fyzicky prítomných v zariadení bolo 23 maloletých detí, v počte 11 maloletých detí evidovala na úteku, v počte 1 evidovala maloleté dieťa nachádzajúce sa vo väzbe, v počte 2 evidovala maloleté deti ako zdravotne neschopných.

Z počtu 23 fyzicky prítomných maloletých detí v zariadení, navštevuje 13 maloletých detí „základnú školu“ a 10 maloletých detí navštevuje „odborné učilište“. Všetky maloleté deti absolvujú školskú dochádzku v systéme reedukačného centra, v areály zariadenia. Maloleté deti sú rozdelené podľa východných skupín v celkovom počte 7, nasledovne:

- I. výchovná skupina, v evidencii skupiny sa uvádza 7 maloletých detí, z toho všetky navštevujúce Strednú odbornú školu – odbor strojárstva výroba. Z celkového počtu 7 sa 3 maloletí nachádzali na úteku, 1 maloletí bol zdravotne neschopný, 2 maloletí sa nachádzali na pobyte v domácom prostredí; Maloleté deti boli primárne do zariadenia prijaté na základe rozhodnutia súdu vo veci nariadenia neodkladného opatrenia, okrem 1 dieťaťa, ktoré bolo umiestnené na základe rozhodnutia súdu o ústavnej starostlivosti;
- II. výchovná skupina, v evidencii skupiny sa uvádza 5 maloletých detí, z toho všetky navštevujúce Odborné učilište – odbor stavebná výroba. Z celkového počtu 5 sa 1 maloleté dieťa nachádzalo vo väzbe, 1 maloleté dieťa je evidované na úteku, ostatné maloleté deti boli v zariadení prítomné. Maloleté deti v počte 2 boli primárne do zariadenia prijaté na základe rozhodnutia súdu vo veci neodkladného opatrenia, 1 maloleté dieťa na základe rozhodnutia súdu o nariadení ochrany výchovy a 2 maloleté deti na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti;
- III. výchovná skupina, v evidencii skupiny sa uvádza 5 maloletých detí, z toho všetky navštevujúce Odborné učilište – odbor poľnohospodárska výroba. Všetky maloleté deti boli v zariadení prítomné, do zariadenia boli primárne umiestnení na základe rozhodnutia súdu o nariadení neodkladného opatrenia v počte 3 a na základe rozhodnutia o nariadení ústavnej starostlivosti v počte 2;
- IV. výchovná skupina, v evidencii skupiny sa uvádza 5 maloletých detí, z toho všetky navštevujúce Strednú odbornú školu – odbor maliarska výroba. Všetky maloleté deti boli v zariadení prítomné, okrem 1 maloletého, ktorý sa nachádzal na úteku. Maloleté deti v počte 4 boli do zariadenia primárne umiestnení na základe rozhodnutia súdu o

nariadení neodkladného opatrenia, na základe rozhodnutia o ochrannej výchove v počte 1;

- V. výchovná skupina, v evidencii skupiny sa uvádzajú 3 maloleté deti, z toho všetky navštevujúcich 7. ročník základnej školy. Všetky 3 maloleté deti sa nachádzali v zariadení; Maloleté deti v počte 2 boli primárne do zariadenia prijaté na základe rozhodnutia súdu vo veci výchovného opatrenia, 1 maloleté dieťa bolo umiestnené na základe rozhodnutia súdu o neodkladnom opatrení;
- VI. výchovná skupina, v evidencii skupiny sa uvádza 5 maloletých detí, z toho všetky navštevujúce 8. ročník základnej školy. Všetky maloleté deti boli v zariadení prítomné, jedno dieťa bolo evidované ako zdravotne neschopné, všetky maloleté deti boli do zariadenia primárne umiestnené na základe rozhodnutia súdu o nariadení neodkladného opatrenia;
- VII. výchovná skupina, v evidencii skupiny sa uvádza 8 maloletých detí, z toho všetky navštevujúce 9.ročník základnej školy. Okrem 1 maloletého dieťa, ktoré sa nachádzalo na úteku, bolo 7 maloletých detí v zariadení prítomných, do zariadenia boli primárne umiestnené na základe rozhodnutia súdu o nariadení neodkladného opatrenia;

1.3 Priebeh návštevy

Návšteva sa uskutočnila dňa 29.2.2024 a dodatočná návšteva k prevereniu niektorých informácií dňa 17.4.2024. Na mieste bol prítomný riaditeľ zariadenia Mgr. Tomáš Hudec a zamestnanci zariadenia. Vedeniu RC ako aj jednotlivým zamestnancom poverení zamestnanci ÚKPD vysvetlili účel návštevy vykonávanej z titulu NPM a proces monitoringu.

Návštevu zariadenia vykonali zamestnanci ÚKPD: Mgr. Adrián Klimo, PhDr. Katarína Hatráková, JUDr. Markéta Gašajová, PhD., Mgr. Martina Jamečná, Mgr. Magda Handlovská a Ivan Lakatoš (v pozícií peer pracovníka) a komisár pre deti prof. MUDr. Jozef Mikloško, PhD. (pozn.: návštevy dňa 17.04.2024 sa zúčastnili len Mgr. Martina Jamečná, Mgr. Magda Handlovská, Ivan Lakatoš, PhDr. Katarína Hatráková).

Zamestnanci ÚKPD počas návštevy realizovali prehliadku celého zariadenia, vrátane vonkajších priestorov, viedli rozhovory s riaditeľom zariadenia, sociálnym pracovníkom, sociálnym pedagógom a ostatnými pedagogickými zamestnancami, vychovávateľmi a maloletými umiestnenými v zariadení. Súčasťou monitoringu bolo aj nahliadnutie do spisovej dokumentácie náhodne vybranej vzorky detí, a ostatnej dokumentácie vedenej RC. Zamestnanci RC poskytli pri monitoringu plnú súčinnosť.

1.2. Závěry z návštevy

Na základe vykonaného monitoringu komisár pre deti konštatuje, že v zariadení **nedochádza k zlému zaobchádzaniu v zmysle Opčného protokolu**. V zariadení však za aktuálnych podmienok **komisár konštatuje viacero nedostatkov**, ktoré je potrebné odstrániť pre účely

lepšieho naplňania reedukačného účelu zariadenia, týkajúcich sa najmä (všetky body sú konkretizované v kapitole 2. tejto správy):

- absencia psychológa v zariadení od októbra 2023, pričom nový má nastúpiť najskôr od septembra 2024. Z dôvodu jeho aktuálnej absencie nie je možné v prípade agresie detí a ich ukládnutia využiť ochrannú miestnosť,¹³¹⁴ resp. nemožno ani využiť iné psychologické postupy riešenia danej situácie;
- v zariadení sú bežné bitky a hádky maloletých. Príčinou bitiek bývajú najčastejšie posmešky zo strany chlapcov navzájom. V zariadení bolo medzi chlapcami cítiť istú rivalitu a nadradenosť;
- za dôvod častých krízových situácií možno považovať najmä skutočnosť, že do reedukačného centra sú umiestňované aj maloleté deti, pre ktoré sú zriadené osobitné zariadenia zodpovedajúce dôvodom ich umiestnenia (napr. drogová a inak závislí, pre ktoré sú vhodné resocializačné centrá). Z monitoringu vyplýva, že v reedukačných centrách sú umiestňované aj maloleté deti s problémami ako záškoláctvo, fajčenie, experimentovanie s alkoholom, nerešpektovanie rodičov a autorít, pričom tento typ problémov by sa mal riešiť prioritne cez iné metódy sociálnej práce a zapojením rodiny do riešenia problému, reedukácia by mala nasledovať ako posledné riešenie;
- chýbajúce zjednocujúce pokyny a metodiky od príslušných nadriadených úradov / ministerstiev (napr. v oblasti práce s agresiou pri deťoch, využívania ochrannej miestnosti, k spôsobu vypracovávania a vyhodnocovania IRP);
- spisová dokumentácia nie je vedená prehľadne, t.j. nie je evidovaná v časovom slede, obsahuje najmä kópie dokumentov - bez uvedenia dátumov, na niektorých dokumentoch sú dátumy prepisované, texty sú príliš formalizované, najmä pri individuálnych reedukačných programoch detí.

Opatrenia prijaté komisárom pre deti sú uvádzané v texte v kapitole 2 pri jednotlivých oblastiach, ktoré boli monitorované, a komplexne zosumarizované v kapitole 3 tejto správy.

¹³ § 11 Vyhlášky o špeciálnych výchovných zariadeniach.

¹⁴ Podľa § 125 ods. 6 školského zákona, v záujme dieťaťa a jeho ochrany alebo v záujme ochrany iných osôb na odporúčanie psychológa môže riaditeľ zariadenia, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu, umiestniť dieťa na určitý čas do karanténnej miestnosti alebo ochrannej miestnosti, najviac však na 24 hodín, najmenej s jednou hodinou pobytu denne na čerstvom vzduchu mimo tejto miestnosti, alebo do príchodu zdravotnej pomoci alebo Policajného zboru.

2. Monitorované oblasti

2.1. Vzťahy v zariadení a atmosféra v zariadení

2.1.1. Vzťahy medzi deťmi a zamestnancami zariadenia

Vedenie zariadenia sa snaží pristupovať k deťom so záujmom a rešpektom. Napriek tomu umiestnení maloletí v zmysle rozhovorov sa cítia v zariadení osamelo, a chýba im bližšia vzťahová osoba. Z rozhovorov s deťmi vyplynulo, že vznikajú medzi deťmi a personálom časté konflikty, pričom z pozorovania bolo zrejmé, že ide vo väčšine prípadov o akúsi formu ventilovania emócií deťmi.

V zariadení je vysoký počet útekov (nedovolené prerušenie pobytu), počas návštevy zariadenia bolo 11 chlapcov na úteku.

Vychovávateľa uznali, že situácia s umiestnenými je náročná, uvádzali ako problém najmä agresívne správanie detí, ktoré je ťažko usmerniteľné a tiež nerešpektovanie vychovávateľov. U maloletých sa najčastejšie agresia prejavuje fyzickým napádaním medzi sebou, rozbíjaním nábytku, dverí, televízorov.

V zariadení teda dochádza často ku krízovým situáciám vyvolaným afektívnymi stavmi chlapcov, ktoré sú nezriedka spojené s impulzívnou agresiou, ktorá sa vyskytuje proti ostatným chlapcom a zamestnancom zariadenia. Hoci sa podľa zamestnancov jedná o pomerne bežné situácie, zariadenie nemá vypracovaný žiadny vnútorný metodický predpis pre prácu s agresiou, ktorý by stanovil, ako v krízových situáciách postupovať. Zamestnanci zariadenia tak v krízových situáciách jednú skôr intuitívne.

Výrazným nedostatkom je, že v zariadení od **októbra 2023 absentuje psychológ, pričom nový má nastúpiť od septembra 2024**. Z dôvodu jeho aktuálnej absencie nie je možné v prípade agresie detí a ich ukládnutia využiť ochrannú miestnosť,¹⁵¹⁶ resp. nemožno ani využiť iné psychologické postupy riešenia danej situácie.

Zariadenie by malo disponovať vnútorným metodickým predpisom pre určenie postupu v prípade agresie detí a riešenia krízových situácií za účelom zjednotenia postupu personálu v krízových situáciách. Vnútorný predpis by mal obsahovať stratégie prevencie agresie a na základe reálnych skúsenosti uviesť vodítko k posudzovaniu jednotlivých situácií, t.j. kedy napr.

¹⁵ § 11 Vyhlášky o špeciálnych výchovných zariadeniach.

¹⁶ Podľa § 125 ods. 6 školského zákona, v záujme dieťaťa a jeho ochrany alebo v záujme ochrany iných osôb na odporúčanie psychológa môže riaditeľ zariadenia, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu, umiestniť dieťa na určitý čas do karanténnej miestnosti alebo ochrannej miestnosti, najviac však na 24 hodín, najmenej s jednou hodinou pobytu denne na čerstvom vzduchu mimo tejto miestnosti, alebo do príchodu zdravotnej pomoci alebo Policajného zboru.

stačí privolať k asistencii iného člena personálu a kedy už je potrebná asistencia polície. Ďalej by mal predpis jednoznačne stanoviť, ako sa má personál zachovať v prípade agresívneho správania dieťaťa. V danej oblasti by bolo vhodné, aby sa zariadenie obrátilo aj na zriaďovateľa vo veci metodologickej podpory.

Súčasne je vhodné, aby zamestnanci zariadenia absolvovali školenie k zvládaniu krízových situácií a boli oboznámení s jednotlivými postupmi verbálneho a fyzického riešenia situácie.

Opatrenia komisára pre deti

1. **Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR:** Vypracovať vnútorný metodický predpis pre určenie postupu v prípade agresie detí a riešenia krízových situácií za účelom zjednotenia postupu personálu v reedukačných centrách v krízových situáciách.

Termín plnenia: do 6 mesiacov

2. **RC:** Preškolenie zamestnancov zariadenia v oblasti zvládania krízových situácií a oboznámenia s jednotlivými postupmi verbálneho a fyzického riešenia krízovej situácie.

Termín plnenia: do 3 mesiacov

2.1.2. Vzťahy medzi deťmi

Na základe vykonaných rozhovorov bolo zjavné, že v zariadení dochádza často k vážnym (*a násilným*) hádkam medzi deťmi. Maloletí sa vyjadrovali, že medzi sebou nemajú vytvorené kamarátske vzťahy a niektorí vyjadrovali obavy z toho, že ich niekto napadne fyzicky, alebo aj psychicky. Niektorí umiestnení vyslovene uvádzali, že sa cítia byť ohrození v zariadení ostatnými chlapcami. Niektorí maloletí uvádzali, že sa necítia byť v bezpečí v zariadení a prišli by si, aby v zariadení boli chlapci **rozdelení do skupín podľa správania**, čo by mohlo konfliktom predchádzať.

Z rozhovorov s maloletými a personálom vyplynulo, že v zariadení sú bežné bitky a hádky maloletých. Príčinou bitiek bývajú najčastejšie posmešky zo strany chlapcov navzájom. V zariadení bolo medzi chlapcami cítiť istú rivalitu a nadradenosť. Informovali sme sa u riaditeľa, či si je vedomý o aktuálnej atmosfére v zariadení a vzťahmi medzi chlapcami, pričom uviedol, že o tom vie, ale v súčasnej dobe je s tým ťažko niečo spraviť a robia všetko čo je v ich silách. Upozornil, že je potrebné, aby reedukačné centrá boli stupňované podľa závažnosti a dôvodu umiestnenia a robila sa väčšia selekcia.

Vychovávateľa rovnako evidujú zlé vzťahy medzi chlapcami, a snažia sa ich vždy prešetriť rozhovormi, následne udeliť mínusové body za zlé správanie, no uvedené postupy sa nejavajú ako dostatočné a situáciu neriešia.

Za dôvod častých krízových situácií vníma riaditeľ ako aj ostatní zamestnanci skutočnosť, že do reedukačného centra sú umiestňované aj maloleté deti, pre ktoré sú zriadené osobitné zariadenia zodpovedajúce dôvodom ich umiestnenia (napr. drogová a inak závislí, pre ktoré sú vhodné resocializačné centra). Z monitoringu vyplýva, že v reedukačných centrách sú umiestňované aj maloleté deti s problémami ako záškoláctvo, fajčenie, experimentovanie s alkoholom, nerešpektovanie rodičov a autorít, pričom tento typ problémov by sa mal riešiť prioritne cez iné metódy sociálnej práce a zapojením rodiny do riešenia problému, reedukácia by mala nasledovať ako posledné riešenie.

V prípade umiestnenia takýchto detí do reedukačných centier je potrebné brať na zreteľ, či v zariadení, kde sú umiestnení mnohí chlapci za napr. násilnú trestnú činnosť, a dieťa dajú do jednej skupiny s takýmito chlapcami, je reálna jeho náprava. Skôr je možné očakávať, že takéto dieťa sa v správaní zhorší, alebo psychicky danú situáciu vôbec nezvládne, prípadne sa stane obeťou nadradeného správania zo strany iných chlapcov.

Je nevyhnutné zabezpečiť, aby sa reedukačné centrá začali dôsledne rozdeľovať podľa typu poruchy správania a dôvodu umiestnenia dieťaťa do zariadenia.

Opatrenia komisára pre deti

3. **Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR:** zabezpečiť rozdelenie reedukačných centier podľa závažnosti dôvodov umiestnenia dieťaťa do zariadenia, a zabezpečiť individuálny prístup k deťom v závislosti od typu poruchy správania a diagnózy dieťaťa.
Termín plnenia: do 12 mesiacov.
4. **RC + Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny:** Preverenie dôvodov umiestnenia každého dieťaťa do zariadenia, a v prípade, že dôvod pominul, alebo je hodný na iný typ zariadenia, tak zabezpečiť nápravu; vzhľadom na nedostatočnosť spisovej dokumentácie je potrebné prešetriť dôvody aj rozhovormi s deťmi a kurátormi.
Termín plnenia: bezodkladne
5. **RC:** Zabezpečiť školenia vychovávateľom, a psychológom, akými terapeutickými postupmi pracovať s konkrétnymi skupinami detí a dôsledne sledovať dodržiavanie zapracovania týchto metód; poskytnúť pedagógom a odborným zamestnancom školenia na témy týkajúce sa najmä práce s deťmi, ktoré pomôžu predchádzať rôznym formám násillia, najmä šikane a iným patologickým javom; poskytnúť sociálnym pracovníkom školenia na témy týkajúce sa najmä práce s rodinou dieťaťa, vedenia spisovej dokumentácie, spolupráce so subjektmi sociálnej práce; *(je vhodné, aby sa zariadenie obrátilo aj na zriaďovateľa vo veci metodologickej podpory)*
Termín plnenia: priebežne
6. **RC:** Odporúčame zvážiť vnútorné rozdelenie detí do skupín podľa závažnosti porúch správania.

Termín plnenia: odporúčanie bez termínu

2.2. Kontakt s okolitým svetom

2.2.1. Adaptácia

Po príchode dieťaťa do zariadenia, je dieťa zaradené do skupiny krátkym predstavením pedagogického zamestnanca a krátkym predstavením reedukačného programu sociálnym pracovníkom. Každé dieťa po zaradení do skupiny bolo zaradené aj do hodnotiaceho systému (plusové a mínusové body).

Z rozhovorov s maloletými sa javilo ako zrejmé, že pri adaptácii chýba blízka osoba, s ktorou by sa mohli porozprávať a terapeuticky by im pomohla pri zvládaní prvých ťažších dní v zariadení (aj v tomto smere možno považovať za nepriaznivú práve absenciu psychológa v zariadení).

V adaptačnej fáze sa v zariadení má pristupovať k deťom individuálne, podľa ich potrieb, veku, primerane podľa toho, z akého prostredia prídu. Adaptácia by mala prebiehať minimálne 1-2 mesiace, ak osobitné okolnosti nevyžadujú dlhší čas. S dieťaťom by mali byť podrobnejšie rozoberané dôvody umiestnenia, postupy v zariadení, hodnotiaci systém, sprevádzanie pri začleňovaní do skupiny, dieťa by malo mať pravidelné (min. 1x týždenne) rozhovory so psychológom / špeciálny pedagógom. Dieťa by malo byť určité časové obdobie vynechávané z bodového hodnotenia, kým si zvykne na nový režim.

Opatrenie komisára pre deti

7. **RC:** Vypracovať vnútorný metodický predpis pre určenie postupu práce s dieťaťom v adaptačnej fáze, a zabezpečenie jeho jednotného používania personálom zariadenia (*je vhodné, aby sa zariadenie obrátilo aj na zriaďovateľa vo veci metodickej podpory*).
Termín plnenia: do 3 mesiacov

2.2.2. Vychádzky a Návštevy

Deťom sú v zariadení umožňované pravidelné kontakty s rodinou. Počas návštev rodiny majú zabezpečené súkromie a prítomnosť tretej osoby je len v nariadených prípadoch, kde to vyžaduje najmä bezpečie dieťaťa. V zariadení sa návštevy vykonávajú spravidla v nato vyhradenom priestore, prípadne kdekoľvek v zariadení podľa situácie. Frekvencia návštev závisí od snahy rodičov, zariadenie sa snaží maximálne podporiť stretávanie. Návštevy sa nezakazujú (len keď je to výslovne nariadené (odporúčané) ÚPSVaR zo špecifických dôvodov ako predchádzajúce týranie, násilie a pod.).

Reedukačné centrum je rozdelené na dve skupiny a každá z nich má jednu pevnú linku, ktorá má to isté číslo. Deti v zariadení nedisponujú mobilnými telefónmi. Rodičom je určený

stanovený čas, kedy môžu volať svojim deťom. Presný čas nebolo možné s rozhovorov určiť. Niektorí klienti uvádzajú čas od 19:00 do 20:00 hod, a iný od 18:00 do 20:00 hod. Niektorí chlapci uvádzali, že sa im rodičia častokrát nemôžu dovolať, pretože je obsadené. V záujme zabezpečenia dostatočného priestoru na telefonické rozhovory detí s rodičmi odporúčame zabezpečiť viacero telefonických zariadení, resp. umožniť volanie deťom aj v iných časoch.

Dlhšie pobyty dieťaťa mimo zariadenia (prázdniny, návšteva rodičov) podliehajú vyjadreniu príslušného ÚPSVaR^{17, 18}. Následne zhodnotí situáciu aj vedenie a rozhodne o pobyte mimo zariadenia. Z rozhovorov s deťmi, aj so zariadením vyplýva, že zariadenie pobyty mimo centra aktívne podporuje, najmä s ohľadom na snahu udržiavať rodinné väzby, čím je naplnená aj zákonná povinnosť zariadenia. Pobyty sú značené v spisovej dokumentácii. Po návrate dieťaťa zo zariadenia je vykonané posúdenie vplyvu pobytu dieťaťa mimo centra na jeho psychický, fyzický a sociálny vývin.

Dieťaťu môže byť v čase prázdnin udelená riadna dovolenka. Je v právomoci riaditeľa RC dieťaťu dovolenku neudelieť. Dieťa potrebuje na udelenie dovolenky v čase prázdnin splniť nasledovné podmienky: - súhlas riaditeľa zariadenia - súhlas pedagogickej rady a vedenia RC - súhlas sociálnej kurately - súhlas rodičov či zverenej osoby - získať potrebný počet bodov – pričom dieťa vo veku do 15 rokov musí mať sprievod rodičov pri odchode zo zariadenia na dovolenku ako aj pri návrate z nej.

Vzhľadom na časté úteky, boli v čase monitoringu samostatné vychádzky detí bez sprievodu zakázané. Deti mohli ísť na vychádzku len s vychovávateľom alebo v sprievode rodiča, prípadne iného zástupcu.

2.2.3. Súkromie korešpondencie

Na základe informácií od detí a zamestnancov sa nekontroluje listová, elektronická korešpondencia a telefonické hovory. Deti majú dostatok súkromia na telefonické rozhovory.¹⁹

Do zariadenia sú doručované aj listy a balíky, pričom kontroly balíkov a listov sú realizované za prítomnosti adresáta (dieťaťa) a v súlade so zákonom, len v nevyhnutných prípadoch.²⁰

¹⁷ Podľa § 125 ods. 4 školského zákona, zariadenie môže povoliť dieťaťu a) tráviť voľný čas mimo zariadenia bez prítomnosti pedagogického zamestnanca, zákonného zástupcu alebo inej poverenej osoby, b) pobyt mimo zariadenia v mieste bydliska zákonného zástupcu na určitý čas, a to najmä v čase školských prázdnin, a po vyjadrení príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately; toto ustanovenie sa nevzťahuje na dieťa umiestnené na základe žiadosti zákonného zástupcu.

¹⁸ Podľa § 9 ods. 1 vyhlášky o špeciálnych výchovných zariadeniach, dieťaťu, ktoré bolo do zariadenia umiestnené na základe rozhodnutia súdu, sa môže po vyjadrení orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa miesta trvalého bydliska 13 dieťaťu povoliť pobyt mimo špeciálneho výchovného zariadenia z dôvodu návštevy zákonného zástupcu a je predpoklad, že tento pobyt bude pre dieťaťu prospešný.

¹⁹ Čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa: „Žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do svojho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.“

²⁰ V zmysle § 125 ods. 5 písm. a) školského zákona, ak dieťa svojím správaním ohrozuje zdravie a život seba alebo iných osôb alebo môže svojím správaním spôsobiť psychickú alebo fyzickú ujmu sebe alebo iným osobám, zariadenie môže použiť ochranné opatrenia, ktorým je aj vykonanie kontroly obsahu doručeného balíka za prítomnosti dieťaťa; opakované kontroly balíka musia byť odôvodnené v osobnom spise dieťaťa.

2.2.4. Ochranná miestnosť

V súčasnosti zariadenie ochrannú miestnosť nepoužíva, kvôli absencii psychológa v zariadení, ktorý by mal navrhnúť a schvaľovať umiestnenie do ochrannej miestnosti.

Ochranná miestnosť, má v zmysle zákona slúžiť na ochranu a upokojenie dieťaťa, pričom pobyt v nej nie je možné využiť ako trest.²¹

Je potrebné v prípade nástupu nového psychológa do zariadenia dbať na zákonné využívanie ochrannej miestnosti, a jej použitie aplikovať najmä v prípadoch agresie dieťaťa, ktorou by ohrozovalo seba alebo ostatných.

2.2.5. Nedovolené prerušenie pobytu

Každý odchod dieťaťa zo špeciálneho výchovného zariadenia bez súhlasu riaditeľa tohto zariadenia alebo ním písomne poverenej osoby sa považuje za nedovolené prerušenie pobytu.

V čase návštevy sa v zariadení nachádzalo 38 maloletých detí - chlapcov, z tohto fyzicky prítomných v zariadení bolo 23 maloletých detí, v počte 11 maloletých detí bolo evidovaných ako nedovolené prerušenie pobytu.

Zo spisovej dokumentácie detí vyplynulo, že nedovolené prerušenie pobytu nie je zo strany vedenia vždy oznamované všetkým subjektom stanoveným zákonom.²²

V zariadení by bolo vhodné pristúpiť k internej metodike postupu zariadenia pri nedovolenom opustení zariadenia dieťaťom, s ktorým by boli oboznámení všetci zamestnanci, za účelom predchádzania konaniu v rozpore s právnymi predpismi.

Opatrenie komisára pre deti

8. **RC:** Zvážiť vypracovanie vnútorného metodického predpisu pre určenie postupu zamestnancov pri nedovolenom prerušení pobytu dieťaťom, a zabezpečenie jeho jednotného používania personálom zariadenia, resp. zabezpečenie preškolenia personálu o zákonných postupoch pri nedovolenom prerušení pobytu (*je vhodné, aby sa zariadenie obrátilo aj na zriaďovateľa vo veci metodickej podpory/školení*).

Termín plnenia: do 3 mesiacov

²¹ § 125 ods. 7 školského zákona.

²² Podľa § 10 ods. 2 vyhlášky MŠ SR č. 323/2008 Z. z., nedovolené prerušenie pobytu dieťaťa v špeciálnom výchovnom zariadení, ktoré bolo do tohto zariadenia umiestnené na základe rozhodnutia súdu, oznámi riaditeľ tohto zariadenia bez zbytočného odkladu, ako sa o nedovolenom prerušení pobytu dozvedel, najbližšiemu útvaru Policajného zboru, zákonnému zástupcovi, súdu, ktorý rozhodol o umiestnení dieťaťa do špeciálneho výchovného zariadenia neodkladným opatrením alebo výchovným opatrením alebo rozhodol o ústavnej starostlivosti, a orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa trvalého bydliska dieťaťa.

2.3. Režimové a organizačné opatrenia

2.3.1 Režim dňa

Usporiadanie denného režimu v zariadení je plošné a striktné stanovené.

V týždni chlapci prichádzajú do priestorov školy v zariadení v čase približne o 8:00 hod. Chlapci odchádzajú zo školských priestorov až po skončení poslednej vyučovacej hodiny t.j. 13:45 hod.

Po návrate zo školy sa realizujú spravidla voľnočasové aktivity a príprava na ďalší deň.

V rámci týždenného plánu, majú chlapci raz do týždňa tzv. komunitné sedenie, kde rozoberajú priebeh týždňa, riešia zlé správanie a dobré správanie a udeľovanie plusových a mínusových bodov.

2.3.2. Voľnočasové aktivity

V oficiálnom programe Reedukačného zariadenia Sološnica je uvedený čas na voľnočasové aktivity (krúžky, záujmové činnosti, športové aktivity).

Vyhradený čas na voľnočasové aktivity bol v poobedných hodinách, až do večere. Monitoring bol zameraný aj na to, ako deti využívajú tento voľný čas v zariadení. Deti uvádzali často ako voľnočasový program pozeranie televízie, trávenie času na izbách, hranie skupinových športov. Program je voľný a väčšinou ponechaný na rozhodovanie detí.

V zariadeniach reedukačného typu je potrebné dôsledne zvažovať program vo voľnom čase tak, aby bol vhodný vzhľadom k jednotlivým diagnózam detí a poruchám správania. Je nutné tvoriť pestrý, zaujímavý a vyvážený program, ktorý bude mať edukačný a psychologicko-pozitívny charakter na správanie detí. V zariadení typu ako je RC Sološnica, s chlapcami a častými krízovými situáciami a prejavmi agresie je o to podstatnejšie aktívne tvoriť týždenný ako aj denný program za súčinnosti vychovávateľov, špeciálnych pedagógov, a najmä psychológa.

RC nemá povahu centra pre deti a rodiny, ale špeciálneho výchovného zariadenia, a ponechanie voľného programu, o ktorom rozhodujú deti odporúčame prehodnotiť.

Z rozhovorov s maloletými vyplynulo, že niektorí chlapci počas voľného času chodia aj brigádnicke pracovať do dediny, prípadne v okolí, za čo dostávajú výplatu. Pri kontrole spisov existujú pochybnosti o formálnej stránke dokladov, konkrétne absencia dohôd o brigádnickej práci študentov s uvedenými chlapcami, ktoré avizovala už Generálna prokuratúra SR v správe za rok 2023. **Považujeme za veľmi pozitívne a vhodné učiť chlapcov získavať pracovné**

návyky a skúsenosti vykonávaním pracovnej činnosti primeranej veku dieťaťa, avšak uvedené musí byť realizované za dodržania zákonných podmienok.²³

Opatrenia komisára pre deti

9. **RC:** Vytvoriť deťom motivačné prostredie v zariadení prostredníctvom rôznych aktivít, primeranými odmenami, ktoré by vzbudili v deťoch záujem. Vytvoriť plán práce s dieťaťom v čase voľna (organizovať edukačné hry, výlety, športové aktivity a pod. zohľadňujúce poruchy správania u detí) (*je vhodné, aby sa zariadenie vytvorilo plán v súčinnosti so psychológmi, prípadne sa obrátilo aj na zriaďovateľa v danej veci*).

Termín plnenia: do 3 mesiacov

10. **RC:** Zabezpečiť, aby bol výkon brigádnickej práce umiestnených detí v súlade so zákonnými požiadavkami.

Termín plnenia: bezodkladne

2.3.3. Mechanizmus sťažností

V zariadení sa nachádza schránka, do ktorej deti môžu dávať rôzne podnety (sťažnosti). Schránka je umiestnená vo verejných spoločenských priestoroch zariadenia, deti k nej majú prístup a sú oboznámené s postupom riešenia sťažností. V zmysle rozhovorov, deti schránku nevyužívajú, nakoľko podľa ich slov neplní svoj účel a aj keby sa sťažujú, nikto s tým nič neurobí. Odporúča sa deťom opätovne vysvetliť účel schránky a aktívne riešiť podnety detí.

Zariadenie nemá určeného tzv. dôverníka (t.j. osoba, ktorej môžu nahlásiť problémy a majú s ňou dôverný vzťah). Tento nedostatok by mal opätovne zastrešiť psychológ, prípadne špeciálny pedagóg. Za tým účelom však treba nastaviť pravidelné rozhovory detí s týmito osobami (min. 1 x týždenne), aby im dôverovali a vybuodovali si bližší vzťah.

V zariadení absentuje zverejnenie kontaktných informácií na dozorujúce orgány a kontrolujúce subjekty, (*ako napr. komisár pre deti, verejný ochranca práv, ÚPSVaR, Generálna*

²³ Podľa § 11 ods. 4 Zákonníka práce, práca fyzickej osoby vo veku do 15 rokov alebo práca fyzickej osoby staršej ako 15 rokov do skončenia povinnej školskej dochádzky je zakázaná. Tieto fyzické osoby môžu vykonávať ľahké práce, ktoré svojím charakterom a rozsahom neohrozujú ich zdravie, bezpečnosť, ich ďalší vývoj alebo školskú dochádzku len pri a) účinkovaní alebo spoluúčinkovaní na kultúrnych predstaveniach a umeleckých predstaveniach, b) športových podujatiach, c) reklamných činnostiach, d) iných činnostiach neuvedených v písmenách a) až c), ak ide o fyzickú osobu staršiu ako 15 rokov do skončenia povinnej školskej dochádzky.

Podľa § 11 ods. 5 Zákonníka práce, výkon ľahkých prác uvedených v odseku 4 povoľuje na žiadosť zamestnávateľa príslušný inšpektorát práce po dohode s príslušným orgánom štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva (ďalej len „orgán verejného zdravotníctva“). V povolení sa určí počet hodín a podmienky, za ktorých sa ľahké práce môžu vykonávať. Príslušný inšpektorát práce odoberie povolenie, ak podmienky povolenia nie sú dodržiavané.

Podľa § 227 ods. 1 Zákonníka práce, dohodu o brigádnickej práci študentov môže zamestnávateľ uzatvoriť s fyzickou osobou, ktorá má štatút žiaka strednej školy alebo štatút študenta dennej formy vysokoškolského štúdia podľa osobitného predpisu a ktorá nedovršila 26 rokov veku.

Podľa § 228 ods. 1 Zákonníka práce, dohodu o brigádnickej práci študentov je zamestnávateľ povinný uzatvoriť písomne, inak je neplatná. V dohode musí byť uvedené: dohodnutá práca, dohodnutá odmena za vykonanú prácu, dohodnutý rozsah pracovného času a doba, na ktorú sa dohoda uzatvára. Jedno vyhotovenie dohody o brigádnickej práci študentov je zamestnávateľ povinný vydať zamestnancovi.

prokuratúra SR, polícia). Je vhodné deti účelovo a špecificky informovať o mechanizmoch sťažností a kontaktoch na externé nezávislé orgány, ideálne tieto zverejniť na tabuli v spoločných priestoroch a súčasne umožniť deťom viesť telefonické rozhovory s kýmkoľvek v súkromí, resp. písanie listov za súčasného zachovania listového tajomstva.²⁴

Opatrenia komisára pre deti

11. **RC:** Zabezpečiť zverejnenie kontaktov na nezávislé dozorujúce a kontrolné orgány a inštitúcie, a súčasne poučiť a informovať deti o možnostiach podávať sťažnosti a podnety týmto externým subjektom.

Termín plnenia: bezodkladne

12. **RC:** Vytvoriť deťom podmienky pre vybudovanie bližšieho vzťahu s niektorou z osôb zo zamestnancov zariadenia (najmä psychológ / špeciálny pedagóg), najmä prostredníctvom pravidelných sedení s dieťaťom, a to za účelom poskytnutia dieťaťu osoby dôverníka, ktorá v súčasnosti v zariadení absentuje.

Termín plnenia: priebežne

2.3.4. Vedenie spisovej dokumentácie a systém reedukácie

Zariadenie je povinné viesť spisovú dokumentáciu o dieťati. Dôležitou súčasťou spisovej dokumentácie je najmä individuálny reedukačný program.²⁵ Konštatuje sa, že RC vedie spisovú dokumentáciu, ktorá v niektorých častiach nie je prehľadná, nie je evidovaná v časovom slede, obsahuje najmä kópie dokumentov - bez uvedenia dátumov, na niektorých dokumentoch sú dátumy prepisované, a býva príliš formalizovaná:

Ako príklad možno uviesť časť so spisovej dokumentácie jedného z umiestnených detí:

V spisovej dokumentácii sa nachádzalo hodnotenie z adaptačnej fázy maloletého po umiestnení do RC, ktorá trvá 1 mesiac. Z hodnotenia vyplýva, že prvý kontakt pri vstupe do zariadenia absolvoval maloletý so sociálnou pedagogičkou. V hodnotení sa v krátkosti uvádza hodnotenie na úseku školy, hodnotenie na úseku výchovy, hodnotenie z úseku odborný výcvik, pričom záverom hodnotenia je, že sa určil termín k vypracovaniu individuálneho reedukačného plánu

²⁴ „Ve všech zařízeních sociální péče by měl existovat účinný interní mechanismus pro podávání stížností a rezidenti by měli mít také možnost podávat stížnosti nezávislému externímu orgánu, který je oprávněn přímo přijímat důvěrné stížnosti a vydávat potřebná doporučení. Stížnosti adresované správě zařízení by měly být zaznamenány v určeném registru.“ Rada Európy / Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT), Informačný prehľad: Osoby zbavené slobody v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Bod 34. Dostupné na: <https://rm.coe.int/1680a8ae64>.

²⁵ Podľa § 122 ods. 11 školského zákona, reedukačné centrum vytvára individuálny reedukačný program pre každé dieťa, ktorý vychádza zo psychologickkej, sociálnej a špeciálnopedagogickej diagnózy vykonanej na tento účel spravidla diagnostickým centrom. Vyhodnotenie a úprava individuálneho reedukačného programu sa vykonáva minimálne raz za štvrtrok. Individuálny reedukačný program pre dieťa, ktoré je v reedukačnom centre umiestnené na základe rozhodnutia súdu, reedukačné centrum vyhodnocuje a upravuje v spolupráci s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Podľa § 14 ods. 1 vyhlášky MŠ SR č. 323/2008 Z. z., individuálny reedukačný program sa vypracúva pre každé dieťa umiestnené v diagnostickom centre alebo v reedukačnom centre.

Podľa § 14 ods. 2 vyhlášky MŠ SR č. 323/2008 Z. z., individuálny reedukačný program sa vypracúva po uplynutí prvého mesiaca pobytu dieťaťa v diagnostickom centre alebo v reedukačnom centre a jeho súčasťou je hodnotenie procesu adaptácie dieťaťa na pobyt v ňom.

(IRP) bol stanovený na deň xy, a uviedli sa „*Odporúčané reedukačné stratégie*“ ako pozitívna motivácia, povzbudenie v činnostiach, dodržiavanie režimových opatrení, rozvíjať komunikačné, empatické schopnosti, zhodnocovanie vedomostí vo vzdelávaní, podpora jeho emocionálnej stránky, udržiavať kontakt s blízkymi osobami, poskytnúť priestor na ventiláciu emócií, viesť k rozvíjaniu záujmovej činnosti, predchádzať prípadnému agresívnemu správaniu. Záverom adaptačnej fázy je uvedená jedna veta, v ktorej sa uvádza nasledovné „Dňa xy bola po telefonickom rozhovore oboznámená kurátorka - xy s vyhodnotením a úpravou IRP. “ Z hodnotenia ďalej vyplýva, že dňa xy absolvoval maloletý rozhovor so školským špeciálnym pedagógom, pričom v závere záznamu sa opäť uvádzajú „*Odporúčané reedukačné stratégie*“ tentokrát pre výchovno – vzdelávací proces, a to napríklad stanoviť a dodržiavať interný režim, pracovať na tom, aby mal sociálne istoty do budúcnosti, poskytnúť priestor na prejavy emócií – zabezpečiť dohľad, aby nemal problémy v kolektíve, viesť ho k zodpovednosti – zlepšiť pracovné návyky, atď. V závere záznamu sa uvádza nasledovné „*Ďalšie stretnutie MDV na deň xy. Postupuje do pobytovej fázy*“, „ Dňa xy bola emailom vyrozumená kurátorka z ÚPSVaR xy“.

Spisová dokumentácia v takejto forme nezohľadňuje osobitosti konkrétneho dieťaťa a je príliš všeobecná, najmä čo sa týka odporúčaných reedukačných stratégií. Komunikácia medzi kurátormi²⁶ a zariadením sa javí príliš formálna, najmä prostredníctvom emailovej komunikácie. V monitorovaných spisoch spravidla **chýbal napr. zachytený názor dieťaťa, účasť na spolurozhodovaní o veciach**, ktoré sa ho týkajú.

V spisovej dokumentácii absentujú záznamy o vyvíjanej aktivite odborného tímu v prospech dieťaťa; absentujú **záznamy aktívnej práce sociálneho pracovníka s rodinou dieťaťa alebo širšou rodinou** – čím nedochádza k vyhodnocovaniu opodstatnenosti umiestnenia dieťaťa v zariadení.

V spisovej dokumentácii sa nenachádza zdravotná dokumentácia – pre neprítomnosť zdravotnej sestry v zariadení nebolo možné preskúmať evidovanie zdravotných záznamov, ani spôsob podávania liekov deťom.

Individuálny reedukačný program dieťaťa bol vo viacerých skúmaných spisoch formálny, absentovala individualizácia a konkrétne postupy s dieťaťom, plán treba upraviť podľa individuálnych potrieb dieťaťa, hľadať možné riešenia a spôsoby ako zabezpečiť terapeutický prístup jednotlivcom a dosiahnuť nápravu v správaní (v spolupráci s lekármi, psychológmi).

V súvislosti s individuálnym reedukačným programom, ako zásadný nedostatok v RC je absencia metód práce s deťmi (psychologických, terapeutických a pod.) a absencia psychológa. S deťmi sa v RC nepracuje konkrétnymi psychologickými a terapeutickými metódami. Výchova a vzdelávanie poskytované reedukačným centrom majú byť zamerané na zlepšovanie psychosociálneho vývinu a odstraňovanie porúch správania. Integrácia

²⁶ T.j. „orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately“.

psychológa a poskytovanie rôznych terapeutických sedení a výchovných aktivít dieťaťu je zásadné a nevyhnutné práve v takom zariadení, akým je RC.

Reedukačný proces hodnotia aj samotní zamestnanci zariadenia ako neplniaci svoj účel, nakoľko nemajú psychológov ani terapeutických zamestnancov; za deťmi chodí iba psychiater, ktorý im predpisuje lieky.

Opatrenia komisára pre deti

13. **Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR**: Odporúčame vypracovať internú metodiku pre reedukačné centrá /novelu právnej úpravy k spôsobu vypracovávaní IRP, jeho obsahovým náležitostiam, postupoch vo vyhodnocovaní IRP, tak, aby IRP neboli formálne, individualizovali jednotlivcov, preukazovali konkrétne vykonané kroky (psychologické sedenia, terapeutické postupy s dieťaťom a pod.).

Termín plnenia: do 6 mesiacov

14. **RC + Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny**: Zabezpečiť prehľadné vedenie spisovej dokumentácie v časovom slede; zabezpečiť aby sa v spise nachádzala kompletná dokumentácia týkajúca sa maloletého; Dbat' na individualizáciu a účelnosť pri vypracovaní individuálneho reedukačného programu – aby individualizovali jednotlivcov, preukazovali konkrétne vykonané kroky (psychologické sedenia, terapeutické postupy s dieťaťom a pod.).

Termín plnenia: bezodkladne

2.4. Prostredie a materiálne podmienky zariadenia

2.4.1. Vonkajšie priestory zariadenia a umiestnenie

V areáli zariadenia sa nachádza šesť samostatných budov: hlavná budova (t.j. *budova administratívy a školy*), internát, internátny domček, hala pre odbornú prípravu a prax, garáže, telocvičňa.

V priestoroch školy sa nachádzajú triedy pre 7. a 8. ročník, 9. ročník, multifunkčná miestnosť, počítačová miestnosť, knižnica, sklad učebníc, učebňa na odborné vzdelávanie a prípravu, terapeutická miestnosť.

V priestoroch internátu sa nachádza 13 spální, 6 spoločenských klubovní, 2 televízne miestnosti, zdravotná izolácia, ochranná miestnosť, šatne, zborovne.

V areáli zariadenia sa nachádza altánok, ihriská a park.

Obrázok č. 1 a 2: Multifunkčná miestnosť a učebňa odborného vzdelávania

Obrázok č. 3 a 4: učebňa v škole, spoločenské priestory

2.4.2. Internátne priestory

Zariadenie pôsobí inštitucionálne. V priestoroch boli v niektorých izbách na oknách umiestnené mreže. Je potrebné sa pridržiavať konštatovania Generálnej prokuratúry, ktorá v správe z roku 2023 uviedla, že osadenie mreží na oknách izieb detí považuje za neprípustný zásah do práv detí a do pozornosti dáva, že ak sa zariadenia obávajú útekov detí, možným

riešením sú bezpečnostné poistky proti úplnému otvoreniu okna a nerozbitné sklo.²⁷ Reedukačné centrum je špeciálnym výchovným zariadením, nie ústavom na výkon trestu odňatia slobody a ani detenčným ústavom, a absentuje právny základ na osadenie takýchto mreží.

Priestory boli čisté, udržiavané, mierne zanedbané v dôsledku opotrebovania a nedostatku financií na rekonštrukcie, resp. v dôsledku agresie detí (rozbité dvere). Celkové vybavenie spĺňalo požiadavky dané zákonom²⁸, ale dá sa považovať za minimálne. Izby neobsahovali žiadne osobné predmety detí, ktoré sú podľa vedenia nebezpečné, nakoľko v minulosti mali prípady, že si deti vyrobili z čohokoľvek potencionálnu zbraň (ostrý predmet a pod.).

Stravovanie detí je zabezpečené v jedálni. Viaceré deti sa sťažovali, že stravy býva málo, alebo je monotónna. Podľa správy hygieny, ktorá vykonala v zariadení kontrolu vo februári 2024, boli podmienky týkajúce sa stravovania v poriadku.

V zariadení sa nenachádzajú kamerové zariadenia, prípadne iné snímače.

Obrázky č. 5 - 6: Zariadenie izieb

²⁷ Zhodnotenie Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky o stave zákonnosti v reedukačných centrách v roku 2023, str. 32.

²⁸ Podľa vyhlášky o špeciálnych výchovných zariadeniach, je základným vybavením izby špeciálneho výchovného zariadenia, t. j. aj reedukačného centra, lôžko s úložným priestorom pre každého ubytovaného, spoločný stôl v každej izbe, stolička pre každého ubytovaného, jednodielna skriňa pre každého ubytovaného, vešiak a zrkadlo. Na každé lôžko musí následne pripadať polička, matrac, poduška a obliečka, prikrývka a obliečka, plachta.

Obrázok č. 7: Spoločenské priestory Obrázok č. 8: Ochranná miestnosť

2.4.3. Priestory určené na osobnú hygienu

Sociálne zariadenia prešli menšou rekonštrukciou a boli čisté a zachovalé, poskytujúce dostatok priestoru a súkromia, spĺňali zákonné požiadavky.²⁹ V kúpeľni sa nachádzali aj zrkadlá, niektoré boli rozbité. Vedenie z dôvodu bezpečnosti chlapcov začalo umiestňovať v celom zariadení plastové zrkadlá.

Dvere na sociálnych zariadeniach nie je možné z bezpečnostných dôvodov zamknúť. Sprchy sú opatrené plastovou stenou na boku. Na toaletách sú dvere.

V čase návštevy zariadenia NPM tímom prebiehala aj kontrola zo strany Regionálneho úradu verejného zdravotníctva, ktorá konštatovala podľa vyjadrení riaditeľa, že v zariadení nie sú vážne nedostatky.

²⁹ Podľa § 11 ods. 1 vyhlášky MZ SR č. 259/2008 Z. z., v ubytovacích zariadeniach musia byť zriadené zariadenia na osobnú hygienu, ktorými sú umyvárne a záchody so samostatným vchodom z predsiene ubytovacej bunky alebo spoločné umyvárne a spoločné záchody pre viac ubytovacích miestností oddelené pre mužov a ženy, so samostatným vchodom z chodby ubytovacieho zariadenia. Spoločné umyvárne musia byť riešené tak, aby neboli spojené priechodom so spoločnými záchodmi. Vchod do spoločných záchodov a spoločných umyvární musí byť riešený tak, aby zabráňoval priamemu pohľadu do týchto priestorov.

Podľa § 11 ods. 2 vyhlášky MZ SR č. 259/2008 Z. z., umývadlá musia byť vybavené miešacou batériou s prívodom teplej vody a studenej vody, poličkou na odkladanie toaletných potrieb a zrkadlom.

Podľa § 11 ods. 3 vyhlášky MZ SR č. 259/2008 Z. z., ručné sprchy musia byť umiestnené v uzavretých kabínach a polouzavretých kabínach. Sprchovacie kabíny musia byť vybavené poličkami na odkladanie mydla a na vhodnom mieste aj vešiakmi na zavesenie odevu a uteráka.

Obrázok č. 9 - 11: Kúpeľňa a toalety

2.5. Personál zariadenia

Za vážny nedostatok možno považovať, že zariadenie vykonáva dlhodobo činnosť bez psychológa. Napriek faktu, že súčasná právna úprava to umožňuje,³⁰ je treba sa stotožniť s názorom Generálnej prokuratúry SR, že ingerencia psychológa pri práci s dieťaťom sa však javí byť v reedukačnom centre nielen vhodnou, ale nevyhnutnou – za predpokladu, že má byť výchova dieťaťa v reedukačnom centre skutočne zameraná na optimalizáciu jeho

³⁰ Vyhláška o špeciálnych výchovných zariadeniach upravuje iba odporúčaný počet zamestnancov špeciálnych výchovných zariadení (§ 13).

psychosociálneho vývinu a odstraňovanie porúch správania a nielen na prispôsobenie sa dieťaťa režimu dňa a systému plusových a mínusových bodov uplatňovanému v tom-ktorom reedukačnom centre.³¹

Vzhľadom na správanie detí a časté krízové situácie a prejavy agresie v RC je nevyhnutné, aby v zariadení bol pracujúci minimálne 1 psychológ, preto komisár pre deti považuje za nevyhnutné súčasne prehodnotenie aktuálnej právnej úpravy týkajúcej sa odporúčaného počtu zamestnancov v špeciálnych výchovných zariadeniach a zvážiť nutnosť min. jedného psychológa v týchto zariadeniach.

Zariadenie by malo zvážiť pri obsadzovaní pracovnej pozície psychológa aj inú formu úväzku, ako trvalý pracovný pomer na plný úväzok, keďže zariadenie má dlhodobý problém obsadiť túto pracovnú pozíciu. Odporúčame tiež zvážiť nadviazanie spolupráce s občianskymi združeniami ako napr. IPečko a iné, ktoré by mohli zariadeniu poskytnúť podporu v oblasti psychologického poradenstva deťom v zariadení.

Z rozhovorov s personálom zariadenia vyplýva, **že by ocenili pravidelné školenia a vzdelávania za účelom nadobudnutia nových skúseností, ako vhodne pracovať s deťmi v rôznych kritických situáciách.** Uvedené je zohľadnené v opatrení č. 5 vyššie.

Z rozhovorov bolo ďalej zrejmé, že zamestnancom zariadenia nie je poskytovaná dostatočná podpora a supervízie zo strany zriaďovateľa, ako aj Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR. Pre zlepšenie situácie v zariadeniach komisár pre deti **odporúča vypracovať projekt podpory a supervízie zamestnancov reedukačných centier**, ktorý zabezpečí zamestnancom pravidelné školenia, supervízie, workshopy, semináre za účelom zlepšenia a skvalitnenia služieb poskytovaných v týchto zariadeniach.

Opatrenie komisára pre deti

15. **Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR:** Prehodnotiť aktuálnu právnu úpravu týkajúcu sa odporúčaného počtu zamestnancov v špeciálnych výchovných zariadeniach a zabezpečiť nutnosť min. jedného psychológa v týchto zariadeniach.
Termín plnenia: do 6 mesiacov

16. **Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR:** vypracovať **projekt podpory a supervízie zamestnancov reedukačných centier**, ktorý zabezpečí zamestnancom pravidelné školenia, supervízie, workshopy, semináre za účelom zlepšenia a skvalitnenia služieb poskytovaných v týchto zariadeniach.
Termín plnenia: do 6 mesiacov

³¹ Zhodnotenie Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky o stave zákonnosti v reedukačných centrách v roku 2023, str. 9.

3. Prehľad opatrení komisára pre deti

3.1. Prehľad opatrení

Termín plnenia	Prijaté opatrenie
Bezodkladne	<ul style="list-style-type: none"> • RC + Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny: Preverenie dôvodov umiestnenia každého dieťaťa do zariadenia, a v prípade, že dôvod pominul, alebo je hodný na iný typ zariadenia, tak zabezpečiť nápravu; vzhľadom na nedostatočnosť spisovej dokumentácie je potrebné prešetriť dôvody aj rozhovormi s deťmi a kurátormi (opatrenie č. 4) • RC: Zabezpečiť, aby bol výkon brigádnickej práce umiestnených detí v súlade so zákonnými požiadavkami (opatrenie č. 10)
	<ul style="list-style-type: none"> • RC: Zabezpečiť zverejnenie kontaktov na nezávislé dozorujúce a kontrolné orgány a inštitúcie, a súčasne poučiť a informovať deti o možnostiach podávať sťažnosti a podnety týmto externým subjektom (opatrenie č. 11)
	<ul style="list-style-type: none"> • RC + Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny: Zabezpečiť prehľadné vedenie spisovej dokumentácie v časovom slede; zabezpečiť aby sa v spise nachádzala kompletná dokumentácia týkajúca sa maloletého; Dbat' na individualizáciu a účelnosť pri vypracovaní individuálneho reedukačného programu – aby individualizovali jednotlivcov, preukazovali konkrétne vykonané kroky (psychologické sedenia, terapeutické postupy s dieťaťom a pod.) (opatrenie č. 14)
Priebežne	<ul style="list-style-type: none"> • RC: Zabezpečiť školenia vychovávateľom, a psychológom, akými terapeutickými postupmi pracovať s konkrétnymi skupinami detí a dôsledne sledovať dodržiavanie zapracovania týchto metód; poskytnúť pedagógom a odborným zamestnancom školenia na témy týkajúce sa najmä práce s deťmi, ktoré pomôžu predchádzať rôznym formám násilia, najmä šikane a iným patologickým javom; poskytnúť sociálnym pracovníkom školenia na témy týkajúce sa najmä práce s rodinou dieťaťa, vedenia spisovej dokumentácie, spolupráce so subjektmi sociálnej práce; <i>(je vhodné, aby sa zariadenie obrátilo aj na zriaďovateľa vo veci metodologickej podpory)</i> (opatrenie č. 5) • RC: Vytvoriť deťom podmienky pre vybudovanie bližšieho vzťahu s niektorou z osôb zo zamestnancov zariadenia (najmä psychológ / špeciálny pedagóg), najmä prostredníctvom pravidelných sedení s dieťaťom, a to za účelom poskytnutia dieťaťu osoby dôverníka, ktorá v súčasnosti v zariadení absentuje (opatrenie č. 12)
Do 3 mesiacov	

	<ul style="list-style-type: none"> • RC: Preškolenie zamestnancov zariadenia v oblasti zvládania krízových situácií a oboznámenia s jednotlivými postupmi verbálneho a fyzického riešenia krízovej situácie (opatrenie č. 2)
	<ul style="list-style-type: none"> • RC: Vypracovať vnútorný metodický predpis pre určenie postupu práce s dieťaťom v adaptačnej fáze, a zabezpečenie jeho jednotného používania personálom zariadenia (<i>je vhodné, aby sa zariadenie obrátilo aj na zriaďovateľa vo veci metodickej podpory</i>) (opatrenie č. 7)
	<ul style="list-style-type: none"> • RC: Zvážiť vypracovanie vnútorného metodického predpisu pre určenie postupu zamestnancov pri nedovolenom prerušení pobytu dieťaťom, a zabezpečenie jeho jednotného používania personálom zariadenia, resp. zabezpečenie preškolenia personálu o zákonných postupoch pri nedovolenom prerušení pobytu (<i>je vhodné, aby sa zariadenie obrátilo aj na zriaďovateľa vo veci metodickej podpory/školení</i>) (opatrenie č. 8)
	<ul style="list-style-type: none"> • RC: Vytvoriť deťom motivačné prostredie v zariadení prostredníctvom rôznych aktivít, primeranými odmenami, ktoré by vzbudili v deťoch záujem. Vytvoriť plán práce s dieťaťom v čase voľna (organizovať edukačné hry, výlety, športové aktivity a pod. zohľadňujúce poruchy správania u detí) (<i>je vhodné, aby sa zariadenie vytvorilo plán v súčinnosti so psychológmi, prípadne sa obrátilo aj na zriaďovateľa v danej veci</i>) (opatrenie č. 9)
Do 6 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR: Odporúčame vypracovať internú metodiku pre reedukačné centrá /novelu právnej úpravy k spôsobu vypracovávaniu IRP, jeho obsahovaným náležitostiam, postupoch vo vyhodnocovaní IRP, tak, aby IRP neboli formálne, individualizovali jednotlivcov, preukazovali konkrétne vykonané kroky (psychologické sedenia, terapeutické postupy s dieťaťom a pod.) (opatrenie č. 13) • Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR: Prehodnotiť aktuálnu právnu úpravu týkajúcu sa odporúčaného počtu zamestnancov v špeciálnych výchovných zariadeniach a zabezpečiť nutnosť min. jedného psychológa v týchto zariadeniach (opatrenie č. 15)
	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR: Vypracovať vnútorný metodický predpis pre určenie postupu v prípade agresie detí a riešenia krízových situácií za účelom zjednotenia postupu personálu v reedukačných centrách v krízových situáciách (opatrenie č. 1)
	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR: vypracovať projekt podpory a supervízie zamestnancov reedukačných centier, ktorý zabezpečí zamestnancom pravidelné školenia, supervízie, workshopy, semináre za účelom zlepšenia

	a skvalitnenia služieb poskytovaných v týchto zariadeniach (opatrenie č. 16)
Do 12 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR</u>: zabezpečiť rozdelenie reedukačných centier podľa závažnosti dôvodov umiestnenia dieťaťa do zariadenia, a zabezpečiť individuálny prístup k deťom v závislosti od typu poruchy správania a diagnózy dieťaťa (opatrenie č. 3)